

**Príručka o práve na
informácie, práve na
prístup k obhajcovi a
práve na právnu pomoc
týkajúca sa detí a
zraniteľných osôb**

Obsah

Účel brožúry	03
Prehľad smerníc	04
Deti a zraniteľné osoby v trestnom konaní	08
Smernica 2016/800/EÚ	11
Základné zásady smernice	14
1.1.1. Najlepší záujem dieťaťa	14
1.1.2. Účinná účasť	17
Odporúčanie z roku 2013 – Zraniteľné osoby v trestnom konaní	19
Projekt FULL-PROOF	21

ÚČEL BROŽÚRY

Táto brožúra je určená pre justičných činiteľov, prokurátorov, políciu a ďalších odborníkov v oblasti trestného práva a poskytuje im rýchly a praktický prehľad kľúčových nástrojov Európskej únie (EÚ) v oblasti procesných práv zraniteľných osôb a detí, počnúc smernicami 2012/13/EÚ (právo na informácie), 2013/48/EÚ (prístup k obhajcovi) a 2016/1919/EÚ (právna pomoc), vrátane smernice 2016/800/EÚ o procesných zárukách pre deti, ktoré sú podozrivé alebo obvinené, a odporúčania z roku 2013 o procesných zárukách pre zraniteľné osoby podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní.

Poskytuje jasné a praktické odpovede na otázky, ktoré môžu vzniknúť v prípadoch týkajúcich sa zraniteľných osôb a detí, a je určená predovšetkým pre tých, ktorí sa zaoberajú prípadmi od počiatočného kontaktu s políciou až po predsúdne a súdne konanie. Ilustruje, ako špeciálne opatrenia pre tieto skupiny, vyplývajúce z veku, zdravotného postihnutia, duševného alebo fyzického stavu alebo iných faktorov, fungujú v reálnych prípadoch, čo umožňuje odborníkom v praxi dodržiavať najlepší záujem, zabezpečiť účinnú účasť a zohľadňovať individuálnu zraniteľnosť.

Nakoniec môže byť užitočná aj pre služby ochrany detí, poskytovateľov právnej pomoci a koordinátorov odbornej prípravy, ktorí chcú integrovať normy EÚ v oblasti procesných práv zraniteľných skupín do každodennej praxe, riadenia prípadov a odborného rozvoja.

PREHĽAD SMERNÍC

Smernica 2012/13/EÚ o práve na informácie v trestnom konaní stanovuje minimálne pravidlá na zabezpečenie toho, aby podozriví a obvinení boli bezodkladne informovaní o (i) svojich procesných právach, (ii) dôvodoch zatknutia/obvinenia a (iii) mali prístup k spisovým materiálom v celej EÚ.

Pokiaľ ide o procesné práva, mali by byť bezodkladne poskytnuté informácie týkajúce sa aspoň nasledujúcich skutočností:

- ✓ Prístup k obhajcovi
- ✓ Právo na bezplatné právne poradenstvo
- ✓ Právo byť informovaný o obvinení
- ✓ Právo na tlmočenie a preklad
- ✓ Právo nevypovedať

Okrem toho pri zatknutí alebo zadržaní **musí byť podozrivým alebo obvineným osobám odovzdaný písomný dokument o právach v jasnom a jednoduchom jazyku**, ktorý si musia mať možnosť prečítať a ktorý si môžu ponechať. Tento dokument musí okrem vyššie uvedených práv obsahovať aj nasledujúce:

- ✓ Právo na prístup k spisovému materiálu;
- ✓ Právo informovať konzulárne orgány a jednu ďalšiu osobu;
- ✓ Právo na prístup k naliehavej lekárskej pomoci;
- ✓ Maximálny počet hodín alebo dní, počas ktorých môžu byť podozriví alebo obvinení zadržaní pred predvedením pred justičným orgánom.

Vzorové príklady poučenia o právach v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači (EAW) sa nachádzajú v prílohe 1 a 2 [smernice](#).

Podozriví a obvinení musia byť tiež dostatočne podrobne informovaní o trestnom čine, z ktorého sú podozriví alebo obvinení, aby mohli účinne uplatňovať svoje práva na obhajobu a zabezpečiť spravodlivé konanie. Musia byť tiež informovaní o dôvodoch akéhokoľvek zatknutia alebo zadržania, vrátane konkrétneho trestného činu.

Nakoniec, oni (a ich obhajcovia) musia mať bezplatný prístup k základným dokumentom, aby mohli napadnúť zákonnosť zatknutia alebo zadržania, a ku všetkým dôkazom (vrátane ospravedlňujúcich) v držbe príslušných orgánov.

Podrobnejší popis nájdete v príručke Fair Trials o smernici o práve na informácie, ktorá je k dispozícii [tu](#). Stručnú prezentáciu hlavných bodov smernice 2012/13/EÚ nájdete v správach Agentúry EÚ pre základné práva „[Práva v praxi: prístup k advokátovi a procesné práva v trestnom konaní a konaní o európskom zatykači](#)“ a „[Práva podozrivých a obvinených osôb v rámci EÚ: preklad, tlmočenie a informácie](#)“, ktoré obsahujú špeciálne časti venované právu na informácie. Prehľad noriem, regionálnych výziev a príkladov sľubných postupov nájdete v nasledujúcej správe z projektu EÚ „Od práva k praxi: posilňovanie procesných práv v policajnej väzbe (ProRPC)“, ktorá je k dispozícii [tu](#).

Smernica 2013/48/EÚ o práve na prístup k obhajcovi stanovuje základné požiadavky na práva podozrivých a obvinených osôb v trestnom konaní a v prípadoch európskeho zatykača. Uplatňuje sa od momentu, keď príslušné orgány informujú osobu, že je podozrivá alebo obvinená z trestného činu, až do ukončenia trestného konania.

Táto smernica sa vo veľkej miere opiera o zásady a normy ustanovené v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP), napríklad [vo veci Salduz proti Turecku \(2008\)](#), podľa ktorej je prístup k obhajcovi od prvého policajného výsluchu základnou požiadavkou spravodlivého trestného konania a obmedzenia tohto práva spravidlanenapravidelne poškodzujú záujmyobhajoby.

V článku 3 ods. 2 sa uvádza, že obvinené alebo podozrivé osoby majú právo na prístup k obhajcovi bez zbytočného odkladu, a to od najskoršieho z nasledujúcich momentov:

Okrem toho musí byť zaručená dôverná komunikácia s obhajcom, jeho efektívna účasť počas výsluchu a jeho prítomnosť pri kľúčových vyšetrovacích úkonoch. Vyžaduje sa tiež, aby v prípade, ak sa status osoby zmení zo svedka na podozrivého, výsluch bol okamžite ukončený a osoba bola informovaná o svojich právach, vrátane práva na prístup k obhajcovi. V prípade konania o európskom zatykači smernica zaručuje prístup k advokátovi vo vykonávajúcom štáte a možnosť vymenovať advokáta vo vydávajúcom štáte.

Za výnimočných okolností môžu byť povolené určité dočasné obmedzenia, najmä ak existuje „naliehavá potreba odvrátiť vážne nepriaznivé dôsledky pre život, slobodu alebo telesnú integritu v danom prípade“ pre skutočné alebo potenciálne obeť.

Smernica tiež umožňuje podozrivým alebo obvineným osobám vzdať sa práva na prístup k obhajcovi, ak je toto vzdanie sa dobrovoľné, informované, jednoznačné a môže byť kedykoľvek odvolané.

Podrobnejšie vysvetlenie a stručný prehľad hlavných ustanovení nájdete v nasledujúcich materiáloch: správa Agentúry EÚ pre základné práva „**Práva v praxi: prístup k advokátovi a procesné práva v trestných konaniach a konaniach týkajúcich sa európskeho zatykača**“ a súbor nástrojov organizácie Fair Trials **týkajúci sa smernice o prístupe k advokátovi**.

Smernica 2016/1919/EÚ o práve na právnu pomoc stanovuje spoločné minimálne normy týkajúce sa prístupu k právnej pomoci financovanej štátom pre podozrivých, obvinených a vyžiadané osoby v konaniach týkajúcich sa európskeho zatykača. Jej význam spočíva v zaručení rovnakého prístupu k spravodlivosti a ochrane práva na spravodlivý proces.

Táto smernica je úzko prepojená so smernicou o práve na prístup k obhajcovia slúži na zaručenie toho istého práva prostredníctvom verejného financovania, t. j. financovania pomoci obhajcu členskými štátmi, čím umožňuje výkon práva na prístup k obhajcovi a zabezpečuje jeho efektívne uplatňovanie.

Uplatňuje sa na podozrivé alebo obvinené osoby v trestnom konaní, ktoré majú právo na prístup k obhajcovi podľa uvedenej smernice a spĺňajú jedno z troch dodatočných kritérií:

Osoby sú pozbavené osobnej slobody.

Sú podľa vnútroštátnych právnych predpisov alebo právnych predpisov EÚ povinné mať právnu pomoc obhajcu.

Sú povinné alebo oprávnené zúčastniť sa vyšetrovacieho úkonu alebo zhromažďovania dôkazov.

Vzťahuje sa tiež na osoby, na ktoré sa vzťahuje európsky zatykač a ktoré majú právo na prístup k obhajcovi po zatknutí vykonávaným štátom, ako aj na osoby, ktoré síce spočiatku neboli podozrivé alebo obvinené, ale stali sa nimi počas výsluchu.

Na určenie, či má niekto dostatočné prostriedky na zaplatenie vlastného obhajcu v trestnom konaní, môžu členské štáty uplatniť test preskúmania majetkových pomerov (means test), test preskúmania skutkových okolností (merits test) alebo obidva. V každom prípade sa test preskúmania skutkových okolností považuje za splnený za týchto okolností: a) keď je podozrivá alebo obvinená osoba predvedená pred príslušný súd alebo sudcu, aby rozhodol o väzbe v akejkoľvek fáze konania v rámci pôsobnosti tejto smernice; a b) počas väzby.

Právna pomoc musí byť poskytnutá bez zbytočného odkladu, najneskôr:

Pred výsluchom príslušným orgánom.

Pred vykonaním akýchkoľvek vyšetrovacích úkonov alebo zhromažďovania dôkazov .

Podrobnejší opis a usmernenia k vykonávaniu tejto smernice sa nachádzajú v **správe Komisie pre Európsky parlament a Radu**, ako aj v príručkách právnej pomoci vypracovaných v rámci projektov financovaných EÚ a mimovládnyimi organizáciami (napríklad **súbor nástrojov pre transpozíciu** a **súbor nástrojov pre smernicu o právnej pomoci** organizácií Fair Trials a Legal Experts Advisory Panel).

DETI A ZRANITEĽNÉ OSOBY V TRESTNOM KONANÍ

Deti a iné zraniteľné osoby (napríklad z dôvodu veku, zdravotného postihnutia, duševného alebo fyzického stavu), ktoré sú podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní, vyžadujú osobitné alebo zvýšené záruky, ktoré zabezpečia ich porozumenie, najlepšie záujmy a účasť prostredníctvom špecializovaných opatrení, ako sú individuálne posúdenia, lekárske vyšetrenia a postupy prispôbené deťom.

Tieto dodatočné hľadiská sa objavujú v smerniciach o všeobecných procesných zárukách (2012/13/EÚ, 2013/48/EÚ, 2016/1919/EÚ) prostredníctvom úprav zohľadňujúcich zraniteľnosť (pozri tabuľky 1 a 2 nižšie), ale majú aj svoje vlastné špecializované nástroje: Smernica 2016/800/EÚ a odporúčanie z roku 2013 o procesných zárukách pre deti a zraniteľné osoby, ktoré sú podozrivé alebo obvinené v trestnom konaní. Tieto konkrétne nástroje budú rozoberané v nasledujúcej časti.

V zmysle vnútroštátnej právnej úpravy Slovenskej republiky konanie proti mladistvým predstavuje odchýlku od všeobecnej úpravy trestného konania, účelom ktorej je najmä zefektívnenie a urýchlenie trestného konania. Osobitosťami konania proti mladistvým je najmä:

- ✓ Povinná obhajoba mladistvého, od vznesenia obvinenia;
- ✓ Vystupuje aj zákonný zástupca obvineného;
- ✓ Rovnako aj orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately;
- ✓ Treba zistiť stupeň rozumového a mravného vývoja mladistvého;
- ✓ U mladistvého do 15. rokov veku vyšetriť duševný stav;

- ✓ Nesmie byť vzatý do väzby. Len ak účel väzby nie je možné dosiahnuť inak;
- ✓ Hlavné pojednávanie a verejné zasadnutie o dohode o vine a treste nemožno konať v neprítomnosti mladistvého;
- ✓ Prokurátor musí byť prítomný aj na verejnom zasadnutí;
- ✓ Možnosť vylúčiť verejnosť, ak je to v prospech mladistvého.

Tabuľka 1: Výslovné odkazy na **deti** v smerniciach o procesných zárukách

Právne nástroje	Odkazy na deti
Smernica 2012/13/EÚ (informácie)	<p>Odôvodnenie 26:</p> <p>Orgány musia prispôsobiť poskytovanie informácií podozrivým, ktorí nie sú schopní porozumieť z dôvodu mladého veku, duševného alebo fyzického stavu alebo podobných faktorov.</p>
Smernica 2013/48/EÚ (prístup k obhajcovi)	<p>Odôvodnenie 55:</p> <p>Záruky a oznámenia prispôsobené deťom: Smernica podporuje usmernenia Rady Európy (CoE) o spravodlivosti prispôbenej deťom; zabezpečuje, aby deti pochopili dôsledky vzdania sa práva; bezodkladne informuje zákonného zástupcu, o zadržaní (alebo vhodnú dospelú osobu, ak je to v rozpore s najlepším záujmom); obmedzuje odklady, zakazuje zadržanie detí bez kontaktu s vonkajším svetom.</p> <p>Článok 5 ods. 2:</p> <p>Ak je dieťaťu odňatá osobná sloboda, držiteľ rodičovskej zodpovednosti musí byť čo najskôr informovaný o odňatí slobody a dôvodoch, pokiaľ to nie je v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa (v takom prípade iná vhodná dospelá osoba).</p>

Smernica 2016/1919/EÚ (právna pomoc)	<p>Odôvodnenie 29:</p> <p>Uplatňuje práva detí: smernica zaručuje práva bez diskriminácie, rešpektuje Európsku chartu základných práv (charta) a Európsky dohovor o základných ľudských právach a slobodách (EDLP), vrátane „práv dieťaťa“, ako aj právo na spravodlivý proces, prezumpciu neviny a právo na obhajobu.</p>
---	---

Tabuľka 2: Výslovné odkazy na **zraniteľné osoby** v smerniciach o procesných zárukách

Právne nástroje	Odkazy na zraniteľné osoby
Smernica 2010/64/EÚ (tlmočenie a preklad)	<p>Odôvodnenie 27:</p> <p>Orgány musia zabezpečiť, aby osoby s telesným postihnutím alebo inak znevýhodnené osoby (ovplyvňujúce komunikáciu/porozumenie) mohli účinne uplatňovať svoje práva, a to identifikovaním zraniteľnosti a prijatím vhodných opatrení (napr. úprav) na zabezpečenie spravodlivého konania.</p> <p>Článok 2 ods. 3:</p> <p>Právo na tlmočenie (...) zahŕňa primeranú pomoc osobám s poruchami sluchu alebo reči.</p>
Smernica 2012/13/EÚ (informácie)	<p>Odôvodnenie 26:</p> <p>Orgány musia prispôbiť poskytovanie informácií podozrivým, ktorí nie sú schopní porozumieť obsahu alebo významu informácií z dôvodu mladého veku, duševného alebo fyzického stavu alebo podobných faktorov.</p> <p>Článok 3 ods. 2:</p> <p>Členské štáty musia poskytovať informácie ústne a písomne v jednoduchom jazyku, pričom zohľadňujú osobitné potreby zraniteľných podozrivých osôb alebo zraniteľných obvinených osôb.</p>

Právne nástroje	Odkazy na zraniteľné osoby
Smernica 2013/48/EÚ (prístup k obhajcovi)	<p>Odôvodnenie 51:</p> <p>Povinnosť konať starostlivo voči podozrivým alebo obvineným v oslabenom postavení: Orgány činné v trestnom konaní a súd musia uľahčiť účinné uplatňovanie práva na prístup k obhajcovi alebo práva na informovanie tretej osoby o pozbavení osobnej slobody, a prijmú vhodné opatrenia na zaručenie týchto práv</p> <p>Článok 13:</p> <p>Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa pri uplatňovaní tejto smernice zohľadnili osobitné potreby zraniteľných podozrivých osôb a zraniteľných obvinených osôb.</p>
Smernica 2016/1919/EÚ (právna pomoc)	<p>Článok 9</p> <p>Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa pri vykonávaní tejto smernice zohľadnili osobitné potreby zraniteľných podozrivých osôb, obvinených osôb a vyhľadávaných osôb.</p>

Smernica 2016/800/EÚ

Táto smernica stanovuje minimálne pravidlá platné v celej EÚ, ktoré zabezpečujú prispôsobenú ochranu detí, vrátane práva na informácie, povinnú právnu pomoc, individuálne posudzovanie a zohľadňovanie najlepších záujmov dieťaťa ako prvoradého hľadiska.

Deti, t. j. osoby mladšie ako 18 rokov, ktoré sú podozrivými alebo obvinenými v trestnom konaní alebo sa nimi stanú počas policajného výsluchu, alebo ktoré sú vyhľadávanými osobami v konaní o európskom zatykači, majú nárok na viaceré procesné záruky a práva, ktoré členské štáty musia dodržiavať.

Pokiaľ ide konkrétne o právo na informácie, deti musia byť bezodkladne informované o svojich právach v súlade so smernicou o práve na informácie v trestnom konaní (2012/13/EÚ) a o všeobecných aspektoch vedenia konania.

Druh informácií, ktoré je potrebné poskytnúť jednoduchým a prístupným jazykom, možno rozdeliť do troch „fáz“:

Okamžite musia byť informované o svojom:

- ✓ Práve na to, aby bol informovaný nositeľ rodičovských práv a povinností a aby ich sprevádzal;
- ✓ Práve na pomoc obhajcu;
- ✓ Práve na ochranu súkromia;
- ✓ Práve na právnu pomoc.

V čo najskoršej fáze konania by mali byť informovaní o ďalších právach, vrátane:

- ✓ Právo na individuálne posúdenie;
- ✓ Právo na lekársku prehliadku vrátane práva na lekársku pomoc;
- ✓ Právo na obmedzenie pozbavenia osobnej slobody a využitie alternatívnych opatrení vrátane práva na pravidelné preskúmanie zadržania;
- ✓ Právo byť sprevádzaný nositeľom rodičovských práv a povinností počas súdnych pojednávaní;
- ✓ Právo osobne sa zúčastniť na pojednávaní;
- ✓ Právo na účinné opravné prostriedky.

V prípade pozbavenia slobody by mali byť informovaní o práve na osobitné zaobchádzanie počas takéhoto pozbavenia osobnej slobody.

Namiesto poskytnutia vyššie uvedených informácií nositeľovi rodičovských práv a povinností môžu byť poskytnuté inej dospeljej osobe, ktorú si určí dieťa, ak by ich poskytnutie prvej menovanej osobe bolo:

A

By bolo v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa.

B

Nie je možné, pretože s touto osobou nie je možné nadviazať kontakt alebo jej totožnosť nie je známa.

C

By mohlo podstatne ohroziť trestné konanie.

Táto osoba môže tiež sprevádzať dieťa počas súdneho konania a iných štádií trestného konania, vrátane policajného výsluchu.

Okrem zabezpečenia **prístupu** dieťaťa k obhajcovi sa táto smernica zameriava aj na **pomoc** obhajcu. Ako sa vysvetľuje v [informačnom letáku](#) projektu EÚ „ProRPC“, to znamená, že obhajca by mal mať **možnosť aktívne sa podieľať** na všetkých fázach konania, a nie byť len prítomný.

Ako také majú deti právo:

- ✓ Stretávať sa súkromne a komunikovať s obhajcom, a to aj pred výsluchom políciou;
- ✓ Asistencii obhajcu počas výsluchu a vyšetrovacích úkonov.

Ďalšie informácie o právach ustanovených v tejto smernici a jej kľúčových otázkach nájdete v [referenčnej príručke CCBE na pomoc advokátom v EÚ](#) a v [súbore nástrojov Fair Trials](#) k smernici o deťoch.

Podrobnejšiu analýzu záruk, dôvodov existencie a vzájomného pôsobenia tejto smernice s princípmi a normami zakotvenými v širšom súbore európskych a medzinárodných noriem nájdete v príručke FRA [o európskom práve týkajúcom sa práv dieťaťa](#) a v [bielej knihe](#) Medzinárodného observatória pre súdnictvo vo veciach mládeže.

Základné zásady smernice

1.1.1. Najlepší záujem dieťaťa

Najlepší záujem dieťaťa je v smernici spomenutý viackrát a vychádza z iných dôležitých právnych nástrojov, ako je Dohovor o právach dieťaťa (CRC) a Charta. Oba stanovujú, že pri všetkých opatreniach týkajúcich sa detí (...) sa musí v prvom rade zohľadňovať najlepší záujem dieťaťa. Čo presne zahŕňa najlepší záujem, sa musí posudzovať individuálne v každom jednotlivom prípade, pretože nejde o statický pojem, ale o pojem flexibilný a meniaci sa.

Najmä [všeobecný komentár č. 14 o práve dieťaťa, aby sa jeho najlepší záujem bral do úvahy ako prvoradý \(článok 3 ods. 1\) Výboru pre práva dieťaťa](#) významne objasňuje, ako interpretovať tento princíp (súčasne procesné pravidlo a právo) a skúmať jeho uplatniteľnosť.

Ako by sa mal posudzovať najlepší záujem dieťaťa?

A

Zabezpečiť, aby práva dieťaťa byť vypočuté a posúdiť váhu, ktorá sa má pripisovať názorom dieťaťa

Deti musia mať skutočnú možnosť vyjadriť svoje názory a tieto názory musia byť zohľadnené v závislosti od ich veku, vyspelosti a chápania. Čím vyššia je úroveň chápania dieťaťa, tým viac by mali jeho názory ovplyvňovať určovanie jeho najlepších záujmov.

B

Identifikujte relevantné prvky najlepších záujmov

Po vypočutí dieťaťa je potrebné identifikovať všetky relevantné prvky najlepších záujmov dieťaťa. Tieto prvky nie sú vyčerpávajúce a musia byť prispôbené individuálnym potrebám dieťaťa. Zahŕňajú:

- ✓ Názory dieťaťa;
- ✓ Identitu dieťaťa;
- ✓ Zachovanie rodinného prostredia a vzťahov;
- ✓ Starostlivosť, ochranu a bezpečnosť;
- ✓ Zraniteľnú situáciu dieťaťa;
- ✓ Práva dieťaťa na zdravie, vzdelanie a rozvoj.

C

Získajte komplexné informácie o situácii dieťaťa

Odborníci, vrátane právnikov, sa musia oboznámiť s:

- ✓ Fyzické a duševné zdravie;
- ✓ Emocionálnym a psychickým vývojom;
- ✓ Sociálne prostredie, vzdelanie a životné podmienky.

To môže vyžadovať konzultáciu so sociálnymi pracovníkmi, psychológmi, učiteľmi, rodičmi alebo opatrovníkmi.

D

Vyvážte identifikované prvky, pričom venujte osobitnú pozornosť otázkam zraniteľnosti a ochrany.

Ak existuje viacero prvkov alebo protichodných záujmov, príslušné subjekty musia:

- ✓ Starostlivo zvážiť každý prvok;
- ✓ Vysvetliť, ako boli konflikty vyriešené;
- ✓ Preukázať, prečo je zvolený výsledok pre dieťa najvhodnejší.

Pri takomto vyvažovaní sa musí osobitná pozornosť venovať situáciám zraniteľnosti a potrebám ochrany. Príklad takéhoto konfliktu uvádza CRC: Záujem dieťaťa na zachovaní rodinných väzieb môže byť obmedzený povinnosťou chrániť dieťa pred násilím alebo zneužívaním v domácom prostredí.

Je potrebné zohľadniť ako bezprostredné účinky na blaho dieťaťa, tak aj dlhodobé vplyvy na jeho vývoj, a posúdenia by sa mali prehodnocovať a aktualizovať v závislosti od vývoja okolností a potrieb.

E

Uplatňovať procesné záruky v procese posudzovania

Hodnotenie sa musí vykonávať prostredníctvom procesu, ktorý je:

- ✓ Spravodlivý a prispôsobený deťom, ktorý zabezpečí, že dieťa rozumie konaniu a komunikuje sa s ním spôsobom primeraným jeho veku;
- ✓ Včasný a reagujúci na potreby dieťaťa;
- ✓ Podporený právnou pomocou alebo zastupovaním;
- ✓ Multidisciplinárny, zahŕňajúci sociálnych pracovníkov, psychológov alebo iných príslušných odborníkov, ak je to potrebné;
- ✓ Transparentný, s odôvodnenými, zdokumentovanými a otvorenými rozhodnutiami, ktoré je možné preskúmať;
- ✓ Chráni súkromie a dôvernosť dieťaťa.

1.1.2. Účinná účasť

Tento princíp je zakotvený v medzinárodnom a európskom práve prostredníctvom záruk spravodlivého súdneho konania a postupov prispôsobených deťom, najmä v rámci Dohovoru OSN o právach dieťaťa, EÚLP a judikatúry ESĽP. Hoci smernica 2016/800/EÚ výslovne neodkazuje na „efektívnu účasť“, zavádza ju prostredníctvom záväzných záruk, ako je právo na informácie, povinná právna pomoc, individuálne posúdenie a právo byť prítomný a zúčastňovať sa na súdnom konaní. Deti musia mať tiež možnosť porozumieť konaniu a tomu, čo je pre ne v stávke.

Ako je možné zabezpečiť zásadu účinnej účasti dieťaťa v konaní o právnych postupoch?

Príslušné orgány/odborníci by mali:

- A** Zabezpečiť, aby podozrivé alebo obvinené dieťa rozumelo obvineniam a možným trestom, ktoré mu hrozia;
- B** Vede konanie v atmosfére porozumenia a priateľskej k dieťaťu, aby sa dieťa mohlo slobodne vyjadrovať;
- C** Vážne zohľadňovať a náležite rešpektovať to, čo dieťa vyjadriло, v závislosti od jeho veku, vyspelosti a okolností prípadu;
- D** Poskytnúť dieťaťu všetky potrebné informácie a vysvetlenia týkajúce sa možných dôsledkov jeho názorov a stanovísk;
- E** Uplatňovať procesné záruky na ochranu účasti (napr. zabezpečiť dôvernoscť, súkromie atď.).

Ďalšie príklady toho, o čom by malo byť dieťa informované, nájdete v odseku 46 príručky Fair trials' [toolkit](#).

Ako sa uvádza v [príručke FRA o európskom práve týkajúcom sa práv dieťaťa](#), medzi ďalšie konkrétne príklady požiadaviek na účinnú účasť patria:

- ✓ Prítomnosť dieťaťa počas pojednávaní;
- ✓ Konanie pojednávaní za zatvorenými dverami;
- ✓ Obmedzenie publicity súdneho konania;
- ✓ Obmedzenie formálnosti súdnych pojednávaní.

Podrobnejší prehľad zásad týkajúcich sa práv dieťaťa v trestnom konaní, vrátane **dôstojnosti, nediskriminácie a právneho štátu**, nájdete v [usmerneniach Výboru ministrov Rady Európy o spravodlivosti priateľskej k deťom](#) a [vo všeobecnom komentári č. 24 \(2019\) „Práva detí v oblasti súdnictva pre mládež“ Výboru pre práva detí](#).

Podrobný popis úlohy, ktorú zohrávajú advokáti pri ochrane uvedených práv a zásad v jednotlivých fázach konania (zatknutie a policajný výsluch, vyšetrovací väzba a súdne konanie), nájdete v časti praktickej implementácie v [súbore nástrojov](#) pre spravodlivé súdne konania.

Vzhľadom na to, že hlavným cieľom súdnictva pre mládež podľa článku 40 Dohovoru o právach dieťaťa je **reintegrácia detí do spoločnosti**, odborníci v systéme trestného súdnictva, ktorí priamo alebo nepriamo pracujú s podozrivými alebo obvinenými deťmi, by mali venovať pozornosť nasledujúcim aspektom:

- ✓ Deti by nemali byť zadržované spolu s dospelými;
- ✓ Väzba musí byť krajným opatrením.
  - Prioritu by mali mať alternatívy bez väzby, ktoré chránia najlepšie záujmy dieťaťa a podporujú jeho opätovné začlenenie do spoločnosti (článok 40 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa), napríklad: „rozhodnutia o starostlivosti, poradenstve a dohľade; poradenstvo; podmienený trest; pestúnska starostlivosť; programy vzdelávania a odbornej prípravy“.

Odporúčanie z roku 2013 – Zraniteľné osoby v trestnom konaní

Odporúčanie Komisie z 27. novembra 2013 o procesných zárukách pre zraniteľné osoby (podozrivé alebo obvinené) v trestnom konaní dopĺňa cestovnú mapu EÚ tým, že naliehavo vyzýva členské štáty, aby posilnili práva zraniteľných osôb (z dôvodu veku, duševného alebo fyzického stavu alebo zdravotného postihnutia), ktoré nie sú schopné plne porozumieť alebo sa účinne zúčastňovať. Naďalej však ide o nezáväznú mäkkú právo. Odkazy uvedené v smerniciach o procesných zárukách sú však záväzné a vynútiteľné.

Kľúčové prvky odporúčania:

Uplatňuje sa od momentu, keď je osoba podozrivá zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania.

Zaoberá sa rýchlou identifikáciou zraniteľných osôb prostredníctvom nezávislých lekárskeho vyšetrení, posúdením stupňa zraniteľnosti, špecifických potrieb a primeranosti opatrení.

Zahŕňa konkrétne **procesné práva**, najmä:

- A** Nediskrimináciu
- B** Predpoklad zraniteľnosti
- C** Informácie (prístupné spôsobom a právo mať právneho zástupcu alebo vhodnú dospelú osobu určenú zraniteľnou osobou alebo príslušnými orgánmi, aby tejto osobe pomáhala na policajnej stanici a počas súdnych pojednávaní)
- D** Prístup k advokátovi (ktorého sa nesmie upustiť, ak zraniteľná osoba nie je schopná porozumieť konaniu a sledovať ho)
- E** Lekárska pomoc

- F** Audiovizuálny záznam výsluchu

- G** Ochrana pred zbytočným pozbavením slobody

- H** Ochrana súkromia a údajov

Nedávne **rozhodnutie Súdneho dvora EÚ vo veci Baralo** objasnilo rozsah práva na prístup k advokátovi a práva zraniteľných osôb na právnu pomoc. Viac informácií nájdete na stránke [Eurocrim](#).

Projekt FULL-PROOF

FULL-PROOF je projekt spolufinancovaný Európskou úniou, ktorého cieľom je prispieť k zefektívneniu trestných konaní komplexným riešením porušení procesných práv, ku ktorým dochádza v počiatočných fázach trestných konaní, konkrétne tých, ktoré sú uvedené v smernici 2012/13/EÚ, smernici 2013/48/EÚ a smernici 2016/1919/EÚ.

Ak sa chcete dozvedieť viac o tomto projekte, navštívte našu webovú stránku

www.full-proof.eu

Konzorcium

Portugalsko

IPS_Innovative Prison Systems

Bulharsko

Bulharský helsinský výbor

Poľsko

PPHS

Poľská platforma pre vnútornú bezpečnosť

Taliansko

Univerzita v Bologni

Slovinsko

Inštitút mieru

Slovensko

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Rumunsko

Policajná akadémia „Alexandru Ioan Cuza“

FULL-PROOF.EU

Spolufinancované Európskou úniou.

Vyjadrené názory a stanoviská sú však výlučne názormi autora(ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú zodpovednosť.

